

Kindermoord in de Krapsteeg
Een negentiende-eeuws drama

H. Karin van Goor
Jean M.A. van Wageningen

Kindermoord
in de
Krapsteeg

Een negentiende-eeuws drama

© 2018 J.M.A. van Wageningen/H.K. van Goor

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de schrijvers.

INHOUD

Voorwoord 7

Een gruwelijk einde 9

Dramatis personae 10

Adriana, de grootmoeder

Goosen, de voerman

Johanna, een meisje van...

Willemina Johanna, de baby

Maria, de min

Leven in roerige tijden 28

Patriotten

Franse tijd

Frontstad

Een nieuwe koning

Een koninklijke stijfkop

De familie te schande 43

Religie

Rangen en standen

Schande

Hemelvaart 1832 49

Het delict

Infanticide

Kindermoord in de wet

Gorinchem, in eerste aanleg 57

Arrestatie

Rechtspraak: voor, in en na de Franse tijd

Start van het onderzoek

Stille getuigen

Verhoren

Lijfsaantasting

Den Haag, de rechtszaak	70
<i>Hof van assisen</i>	
<i>Forensisch-psychologische beschouwing</i>	
<i>Verdediging</i>	
<i>Bekentenis</i>	
<i>Terechtstelling</i>	
De achterblijvers	92
<i>Het gezin Geeven</i>	
<i>De familie Van Baalen</i>	
Nawoord	96
Literatuur	98
Personenregister	101
Bijlagen	104

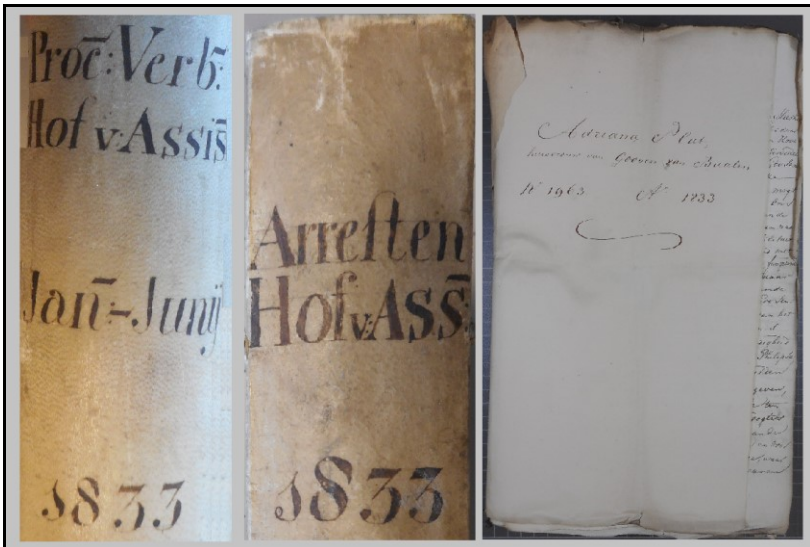

Voorwoord

In februari 2011 bezochten we het Regionaal Archief in Gorinchem (RAG) op zoek naar genealogische gegevens van de familie Tempelmans Plat. We werden vriendelijk welkom geheten en uitstekend geholpen door de constructief met ons meedenkende archiefmedewerker René van Dijk. Naast algemene informatie toverde hij een pamflet uit het depot met de aankondiging van de voltrekking van de doodstraf van Adriana Plat in 1833. We waren stil van verbazing.

Het dossier bleef in ons hoofd spelen, maar door voorrang te geven aan boeken over de familie Van Wageningen uit Dordrecht – *Van Snuif naar Staal, Zeilend op Woelige Baren* en *Op de Golven van het Economisch Tij* – bleef ‘Gorinchem’ liggen. Totdat wij in september 2017 besloten om het Nationaal Archief (NA) in Den Haag te bezoeken om het gerechtelijk dossier van Adriana op te vragen. Via toegang 3.03.09 inventarisnummers 39 en 72, respectievelijk het ‘register van processen-verbaal’ en het ‘register van arresten’ van het hof van assisen in Zuid-Holland, kwamen we onder inventarisnummer 294 de ‘dossiers van crimineele processtukken’ tegen. Hierin bevindt zich met nummer 1963 het dossier van Adriana Plat dat de ruggengraat vormt van dit boek.

Alle stukken zijn handgeschreven, de inkt is vaak door de tijd vervaagd. Sommige pagina's konden slechts door het sterk uitvergroten van de gefotografeerde tekst worden ontcijferd. Daarentegen is de inhoud, ook voor de hedendaagse lezer, opvallend goed te begrijpen. De transcriptie van de documenten vormt op zich al een boek van 65 pagina's: *De zaak Adriana Plat, de gerechtelijke stukken* (dordtsebestseller.nl). De citaten in dit boek die geen voetnoot hebben, komen uit deze gerechtelijke stukken. In de bijlage hebben we hieruit het naar ons idee belangrijkste document opgenomen: de akte van beschuldiging van het assisenhof.

We beginnen het verhaal over gewone mensen die rond 1800 in Gorinchem leefden en geconfronteerd werden met de gevolgen van politiek, economie, religie, ziekten, overstromingen en oorlog, zonder dat ze er iets aan konden veranderen.

U maakt kennis met de hoofdpersonen in het drama. De dag van het delict wordt uitvoerig beschreven, evenals het gerechtelijk onderzoek in Gorinchem en de rechtszaak die behandeld werd door het hof van assisen in Den Haag. Natuurlijk neemt het denken in die tijd over kindermoord en doodstraf een prominente plaats in. Het is een belangrijk dossier, omdat een kindermoord gevolgd door een executie na 1800 maar zelden voorkwam.

Marjan Hoogenboom plaatste op- en aanmerkingen bij de eerste versie van het boek. Kees Sigmond, hoofdredacteur van het tijdschrift van de Vereniging *oud-Dordrecht*, heeft de tweede versie met een stofkam doorgeplozen. Onze hartelijke dank gaat naar hen uit.

Omdat de oorspronkelijke pleitnota van de advocaat niet in het strafdossier is opgenomen, heeft mr. Marcel Smit, strafrechtsspecialist bij Ten Holter Noordam advocaten in Dordrecht, de tijd genomen om de 'verdediging' van Adriana op zich te nemen. Wij zijn hem daarvoor zeer erkentelijk.

Zwijndrecht, 26 september 2018

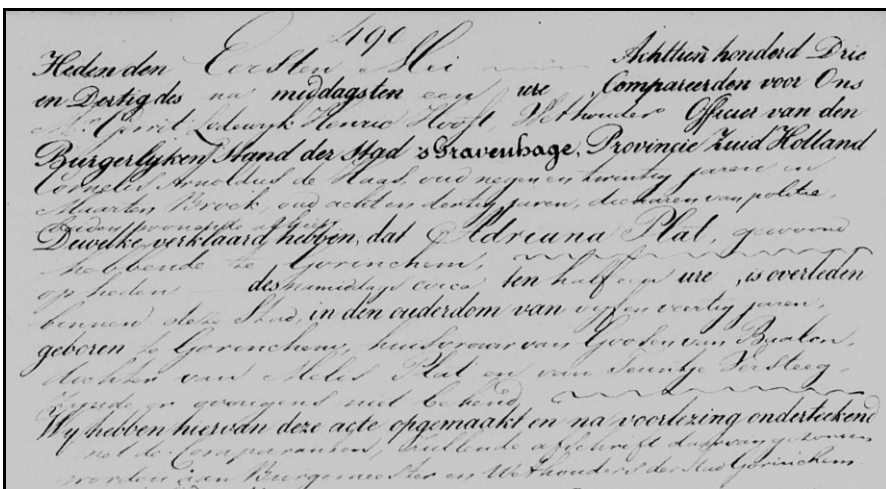
H.K. van Goor

J.M.A. van Wageningen

Een gruwelijk einde

Het is de eerste dag in mei van het jaar 1833. De lente hangt in de lucht, het is bewolkt en rond de 15 graden. Vandaag is het haar laatste dag. Rond tien uur in de morgen hoort Adriana het knarsen van de grendels van haar cel in het Haagse Huis van Burgerlijke en Militaire Verzekering aan de Prinsegracht waar ze vanaf 24 februari gevangen heeft gezeten. De cipiers komen Adriana halen om de paar honderd meter af te leggen naar het Boterhuis op de hoek van de Grote Markt. Voor geestelijke bijstand zijn op deze zwarte dag twee predikanten, Moll en Roozeboom, aanwezig. Zij bereiden Adriana voor op het moment dat ze voor haar hoogste Rechter zal komen te staan.

Adriana wordt naar binnen gebracht en niet veel later buiten naar het schavot geleid. De eerste griffier Speirman van het Hooggerechtshof vraagt of ze nog een laatste woord wil spreken. Na haar ontkennende antwoord wordt ze naar de stoel geleid met een paal achter haar rug waaraan ze wordt vastgebonden. De beul slaat een koord om haar hals en begint met het aandraaien van het touw. Haar halsslagader en luchtpijp worden dichtgedrukt en al snel raakt ze buiten bewustzijn. Rond half een constateert een arts dat de dood bij Adriana Plat is ingetreden. Een half uur later wordt haar overlijden door twee *dienaren van politie* aangegeven bij de burgerlijke stand.

496 Achtien honderd Drie
Heden den Eersten Mei Comparscerden voor Ons
en Dertigste vanmiddagsten een ure
M. J. J. van der Meulen, Officier van den
Burgerlijken Stand der Stadt & Gravenhage, Provincie Zuid Holland
Afwesend. Anthonis de Haas, oud negen en kerentig jaren, en
Aartjan Broek, oud achten kerentig jaren, diekenen van politie,
die welk verklaard hebben, dat Adriana Plat, geboorn
te Gorenchem, in den jaere 1807, ten halven ure, is overleden
op heden desmiddags eenen ten halven ure, is overleden
binnen de Stadt Land, in den ouderdom van vijfen overtig jaren,
geboorn te Gorenchem, huwveraar van Gooch van Aalder,
diekenen van politie. Plat is van kerentig kerentig
jaren geboorn te Gorenchem, in den jaere 1807.
Wy hebben hieraan deze acte opgemaakt en na voorlezing ondesteeken
met de Comparscerden, diekenen van politie, diekenen van politie,
diekenen van politie, diekenen van politie, diekenen van politie.

Overlijdensakte Adriana Plat.

Dramatis personae

Adriana, de grootmoeder

Adriana Plat werd op 20 juli 1787 in de Grote Kerk in Gorinchem gedoopt. Ze was het twaalfde kind van Melis Janse Plat. Melis was geboren in Waardenburg en verhuisde met zijn beide broers om onbekende redenen naar Gorinchem. Van geen van drieën is bekend welk beroep zij hadden.

Melis trad in Gorinchem in het huwelijk met Annighje Tempelman uit Leerbroek. Met haar kreeg hij zijn eerste negen kinderen. Een van hun kleinzonen verkreeg door een verschrijving bij de burgerlijke stand de achternaam Tempelmans Plat en twee van diens drie zonen zouden later met deze naam door het leven gaan.

Na het overlijden van Annighje hertrouwde de 61-jarige Melis met de half zo oude Teuntje Versteeg op *den 7 November 1782, Melis Plat Weduwnaer van Annigje Tempelman en Teuntje versteeg J.D. geboren te Uitwijk en woonende alhier, alhier getrouwt d 24 Novb 1782*. Het echtpaar kreeg vier kinderen, waaronder Adriana. Toen zij werd geboren, was haar vader 68 jaar. Haar halfbroers en -zussen waren allen twintig jaar en ouder. Mogelijk woonde een aantal van hen nog thuis.

Adriana was anderhalf jaar oud toen haar vader in februari 1789 overleed. Zij zal aan deze droeve gebeurtenis weinig herinneringen hebben gehad en haar broertje Wouter al helemaal niet; hij werd negen maanden na het overlijden van Melis geboren. Teuntje werd met 37 jaar weduwe en moest in haar eentje het gezin zien te onderhouden. Gelukkig kon zij drie jaar later in Gorinchem hertrouwen met de *jonge man* Herbert de Leeuw. Adriana kreeg een stiefvader en nog een halfbroertje, Hendrik, dat kort na zijn geboorte overleed. Herbert was voerman, het milieu waarin Adriana haar hele leven zou doorbrengen.

In april 1804 was de 16-jarige Adriana zwanger van Goosen van Baalen. Goosen, geboren in 1781, was het jongste kind van Johannes van Baalen en Maaijke van Appeltern. Johannes kende de mores van zijn tijd. Voorechtelijk geslachtsverkeer werd niet afgekeurd en was zelfs gebruikelijk, mits de man in geval van zwangerschap het meisje